

ЕСТЕРИ, ЗАГАЛЬНА ТА СТРУКТУРНІ ФОРМУЛИ, СИСТЕМАТИЧНА НОМЕНКЛАТУРА, ФІЗИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ. САМОСТІЙНА РОБОТА

I варіант

1) Тест

1. Вкажіть функціональну групу спиртів:

- а) $-\text{CONH}_2$;
- б) $-\text{COOH}$;
- в) $-\text{OH}$;
- г) $-\text{NH}_2$.

2. Вкажіть метал, який заміщує Гідроген у гідроксогрупі кислот:

- а) Cu;
- б) Ag;
- в) Na;
- г) Pb.

3. Вкажіть формулу етанової кислоти:

- а) $\text{C}_2\text{H}_5\text{OH}$;
- б) CH_3OH ;
- в) CH_3COOH ;
- г) $\text{C}_3\text{H}_7\text{OH}$.

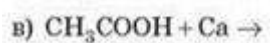
4. Вкажіть формулу пальмітинової кислоти:

- а) $\text{C}_2\text{H}_5\text{OH}$;
- б) $\text{C}_{17}\text{H}_{35}\text{COOH}$;
- в) CH_3COOH ;
- г) $\text{C}_{15}\text{H}_{31}\text{COOH}$.

5. Вкажіть як називається реакція між спиртами і карбоновими кислотами:

- а) нейтралізації;
- б) обміну;
- в) заміщення;
- г) етерифікації.

2) Закінчіть рівняння реакцій:

3) Задача.

Яка маса солі утвориться під час взаємодії 4,8 г магнію з оцтовою кислотою.

II варіант

1) Тест

1. Вкажіть функціональну групу карбонових кислот:

- а) $-\text{COH}$;
- б) $-\text{COOH}$;
- в) $-\text{OH}$;
- г) $-\text{NH}_2$.

2. Вкажіть речовину, яку можна використати для виявлення гліцеролу:

- а) CuO ;
- б) CuSO_4 ;
- в) KOH ;
- г) $\text{Cu}(\text{OH})_2$.

3. Вкажіть формулу стеаринової кислоти:

- а) $\text{C}_2\text{H}_5\text{OH}$;

б) $C_{15}H_{31}COOH$;

в) $C_{17}H_{33}COOH$;

г) $C_{17}H_{35}COOH$.

4. Вкажіть речовину, яка реагує і з етиловим спиртом, і з оцтовою кислотою:

а) Na_2CO_3 ;

б) Na ;

в) $NaCl$;

г) $NaOH$.

5. Виберіть правильне твердження:

Оцтова кислота на відміну від етанолу реагує з такою речовиною:

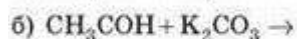
а) HCl ;

б) $CuSO_4$;

в) K ;

г) KOH .

2) Закінчіть рівняння реакцій:

3) Задача.

Який об'єм водню (н. у.) утвориться під час взаємодії 18,4 г натрію з етановою кислотою?

IV. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

· Як називається реакція між карбоновими кислотами і спиртами?
(Естерифікації)

· Складіть рівняння реакції між пропанолом та етановою кислотою.

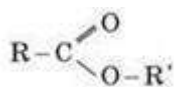
· Як називаються речовини, що утворюються в результаті реакції естерифікації? (*Естери*)

Отже, сьогодні на уроці ми вивчимо загальну та структурні формули, систематичну номенклатуру, фізичні властивості естерів, гідроліз естерів.

V. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Даємо поняття естерам. Пропонуємо учням дати визначення естерам. Одним із варіантів відповідей учнів може бути, що естери — це продукти реакції естерифікації. Вчитель робить уточнення та може дати інше визначення естерам.

Естери — це похідні оксигеновмісних кислот, у яких гідроксогрупи кислоти заміщені залишками спирту. Загальна формула естерів органічних кислот:

де R, R' — карбонові радикали.

2. Класифікація. Розрізняють естери органічних та мінеральних кислот (нітратної, сульфатної ортофосфатної тощо).

3. Номенклатура. Вживають іще таку загальну назву естерів — складні ефіри. Назви естерів походять від назв кислот і спиртів. Так, естер з

формулою $\text{H}-\text{C} \begin{array}{l} \diagup \text{O} \\ \diagdown \text{O}-\text{C}_2\text{H}_5 \end{array}$ буде мати такі назви:

- етилметаноат - сучасна назва;
- етилформіат;
- етиловий ефір форміатної (мурашиної, метанової) кислоти;
- мурашиноетиловий ефір.

Останні 3 назви застаріли, однак трапляються у хімічній літературі.

Естери з формулами $\text{C}_2\text{H}_5-\text{O}-\text{SO}_3\text{H}$ і $\text{C}_2\text{H}_5-\text{O}-\text{SO}_2-\text{O}-\text{C}_2\text{H}_5$ — етилгідрогенсульфат і діетилсульфат і т. д.

4. Ізомерія. Для естерів характерна ізомерія вуглеводневих радикалів, а також міжкласова — з карбоновими кислотами. Так, ізомером

етилетаноату $\text{CH}_3-\text{C} \begin{array}{l} \diagup \text{O} \\ \diagdown \text{O}-\text{C}_2\text{H}_5 \end{array}$ є бутанова кислота $\text{C}_3\text{H}_7-\text{COOH}$.

5. Будова молекули. Молекули етерів складаються з двох структурних елементів — радикалів кислоти та спирту. Атом Оксигену, що їх з'єднує, походить від спирту.

6. Поширення в природі. Естери дуже поширені в природі. Багато з них входить до складу ефірних олій і обумовлює приємний запах квітів, плодів і ягід. Естери трьохатомного спирту гліцерину та вищих жирних кислот є основою жирів, а вищих одноатомних спиртів і монокарбонових жирних кислот — воску та спермацету (жироподібна маса, яку продукують у великій кількості кашалоти).

7. Фізичні властивості. Естери нижчих карбонових кислот і спиртів — безбарвні леткі рідини з приємним фруктовим запахом. Оцтово-ізоаміловий естер має запах груші, масляно-бутиловий — ананасу. Естери мінеральних кислот — маслянисті рідини з приємним запахом, вищих спиртів і вищих карбонових кислот — тверді речовини, що майже не мають запаху. Вони мало розчинні у воді й добре — в спирті та інших органічних розчинниках. Температури плавлення та кипіння естерів нижчих спиртів менші, ніж у відповідних кислот.

1. Що таке естери?

2. Як утворюються назви естерів?

3. Які види ізомерії естерів?

4. Як одержують естери?

5. Яка основна хімічна властивість естерів?

6. Дайте назву естеру $\text{CH}_3 - \text{CH}_2 - \text{CH}_2 - \text{COO} - \text{C}_2\text{H}_5$. Складіть рівняння реакції його утворення. Якій речовині він ізомерний?

7. Які вищі жирні кислоти ви знаєте?

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ